

Народна банка на Република Македонија

Дирекција за статистика

МЕТОДОЛОШКИ ОБЈАСНУВАЊА
Статистика на каматните стапки

февруари, 2015 година

(последно ревидирано јули 2018 година)

СОДРЖИНА

Вовед.....	1
1. Одделните изрази употребени во оваа Методологија	1
2. Применет методолошки концепт	6
3. Извештајни единици	7
4. Законска рамка, начини на известување и извори на податоци	7
5. Политика на објавување и ревизија на податоците	8
5.1. Политика на објавување на податоците	8
5.2. Политика на ревизија на податоците.....	8
6. Видови извештаи за каматни стапки.....	8
6.1. Изготвување на извештаите за каматните стапки.....	9
6.2. Видови и поделба на кредитите и депозитите во извештаите за каматни стапки.....	9
6.3. Правила и принципи на изготвување на извештаите за каматни стапки.....	12
6.4. Структура на извештаите за каматните стапки.....	14
7. Активни и пасивни каматни стапки на Народната банка на Република Македонија ..	16

МЕТОДОЛОШКИ ОБЈАСНУВАЊА

Статистика на каматните стапки

ВОВЕД

Во рамки на статистиката на каматните стапки се изготвуваат агрегирани прегледи на пондерираните каматни стапки на банките и штедилниците за примените депозити и дадените кредити. Се изготвуваат и се објавуваат податоци за денарските и девизните депозити/кредити за секторите: нефинансиски институции (јавни и останати) и домаќинства (физички лица, самостојни вршители на дејност со личен труд и непрофитни институции кои им служат на домаќинствата). Денарските депозити/кредити ги опфаќаат денарските депозити/кредити, додека девизните депозити/кредити ги опфаќаат депозитите/кредитите во странска валута и оние во денари со валутна клаузула. Пондерираните каматни стапки се објавуваат за: вкупните примени депозити и дадени кредити; новопримените депозити и новоодобрените кредити; и прекуноќните депозити, обновливите кредити (револвинг), негативни салда на тековните сметки и кредитите врз основа на кредитни картички. Се објавуваат податоци за вкупните примени депозити и дадени кредити, поодделно за банките, штедилниците и по групи банки.

Податоците се искажани во проценти, на годишно ниво.

Податоците овозможуваат континуирано оценување на монетарниот развој во земјата, следење на функционирањето на финансиските пазари и финансиските институции. Исто така, се помага промовирањето на стабилноста и ефикасноста на финансискиот систем и се оценува ефикасноста на трансмисиониот механизам на монетарната политика. Со тоа, извештаите за каматните стапки претставуваат основна алатка на создавачите на монетарната политика, обезбедувајќи им ажурни податоци за финансиските услови во монетарниот сектор на земјата, олеснувајќи го следењето и анализата на цената на финансиските средства, овозможувајќи да се одредат маргините кои обезбедуваат информации за конкурентноста на пазарот и профитабилноста, како и информации за нивото на можното задолжување на нефинансискиот сектор.

1. Одделните изрази употребени во оваа Методологија го имаат следното значење:

1.0.0. Останатите депозитни институции (ОДИ) ги опфаќаат сите резидентни финансиски институции (освен централната банка) и квази институции кои претежно се вклучени во финансиско посредување и кои примаат депозити (создаваат обврски кои се вклучени во паричната маса). Во Република Македонија, во секторот ОДИ се опфатени банките и штедилниците. **Депозитните институции (ДИ)** ги опфаќаат НБРМ и ОДИ.

1.0.1. Банките ги опфаќаат сите банки коишто од гувернерот на Народната банка на Република Македонија добиле дозвола за основање и работење. Со оваа дефиниција се опфаќаат и филијалите на банки од земјите-членки на Европската Унија и филијалите на

странски банки коишто од гувернерот на Народната банка на Република Македонија добиле дозвола за отворање и работење на територијата на Република Македонија.

1.0.2. **Штедилниците** ги опфаќаат сите штедилници коишто се основани и работат врз основа на дозвола од гувернерот на Народната банка на Република Македонија.

1.0.3. **Нефинансиските институции**, за потребите на ова методологија, ги опфаќаат нефинансиските друштва. Нефинансиските институции опфаќаат институционални единици - правни лица, чијашто примарна дејност е производството на стоки и/или давањето нефинансиски услуги, наменети за пазар.

Определувањето потсектори на овој сектор се врши во зависност од тоа дали се контролирани од државата или не. Согласно со ова, ги разликуваме следниве потсектори:

- јавни нефинансиски институции (контролирани од државни единици); и
- останати нефинансиски институции (неконтролирани од државни единици).

Потсекторот „јавни нефинансиски институции“ се состои од сите нефинансиски друштва коишто се под контрола на државни единици. Контролата се дефинира како можност на државата за определување на генералната политика на институцијата, преку поседување повеќе од 50% од акциите со право на глас, преку пропис кој ѝ дава право на државата да ја определува политиката на институцијата или да назначува директори.

1.0.4. **Домаќинствата**, за потребите на ова методологија, ги вклучуваат физичките лица, самостојните вршители на дејност и непрофитните институции кои им служат на домаќинствата.

„Домаќинствата“ ги вклучуваат лицата или групите на лица во смисла на потрошувачи и во смисла на самостојни вршители на дејност (трговци-поединци) кои произведуваат стоки наменети за пазарот. Исто така, овој сектор ги вклучува лицата и групите лица коишто произведуваат стоки и нефинансиски услуги исклучиво за сопствена употреба. Во овој сектор припаѓаат: физички лица, самостојни вршители на дејност и физички лица кои согласно со Законот за трговските друштва не се сметаат за трговци.

„Непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата“ претставуваат одделни правни лица чии главни извори на средства се доброволните прилози во пари или во стока. Вообичаено тоа се институционални единици коишто им обезбедуваат непазарни стоки и услуги на домаќинствата: синдикати, професионални и стручни здруженија, здруженија на потрошувачи, политички партии, цркви и религиозни здруженија (вклучувајќи ги и оние коишто се финансирани, но не и контролирани од државата), општествени, културни, рекреативни и спортски клубови и добротворни, хуманитарни и организации за давање помош коишто се финансирани преку доброволни трансфери во пари или во стока од други институционални единици.

1.0.5. **Вкупните сметководствени состојби** (во понатамошниот текст: постоечки работи) се дефинирани како бруто износи (без исправка на вредноста) на сите кредити дадени на клиентите, од страна на ОДИ и износи на сите депозити вложени од клиентите кај ОДИ, заклучно со последниот ден од месецот за кој што се известува. Достасаните неплатени обврски и сомнителните и спорните побарувања по кредити, како и кредитите за

реструктурирање долг договорени по каматни стапки значајно пониски од пазарните, не се вклучуваат во известувањето за пондерираните каматни стапки на постоечките работи.

1.0.6. **Кредитите за реструктурирање долг** договорени по значајно пониски стапки од пазарните се оние кредити со кои ОДИ им овозможуваат на клиентите да го реструктурираат својот неизмирен долг по каматна стапка пониска од пазарната, со што ќе се спречи целосното неизвршување на обврските по тој кредит во случај кога клиентите имаат финансиски проблеми. За потребите на оваа Методологија, реструктурирањето долг по значително пониски стапки од пазарните подразбира каматни стапки кои не настанале како резултат на понудата и побарувачката на кредитниот пазар, туку ОДИ ги утврдуваат на пониско ниво од вообичаените каматни стапки кои ги одобруваат за ист вид кредит.

1.0.7. **Новоодобрени кредити и новопримени депозити** (во понатамошниот текст: новодоговорени работи) ги опфаќаат сите нови кредитни/депозитни договори склучени помеѓу клиентите од една страна и ОДИ од друга страна, во месецот за којшто се известува, освен кредитите за реструктурирање долг договорени по значително пониски каматни стапки од пазарните. Датумот на склучување на договорот се смета за одлучувачки фактор при класифицирањето и вклучувањето на новодоговорените работи во статистиката на каматните стапки. Новодоговорените работи ги вклучуваат сите финансиски договори во кои за првпат се договараат и прецизираат условите, а се договорени во месецот за кој се известува. Доколку клиентите се активно вклучени во повторното договарање на условите на кредитот/депозитот, каматните стапки на ваквите договори се прикажуваат во статистиката на каматни стапки на новодоговорените работи, при што се известуваат новодоговорените услови (на пример новодоговорениот износ).

Во статистиката на каматни стапки, како новодоговорени работи не се опфаќаат:

- автоматските продолжувања на постојните договори за кредитите/депозитите без активна вклученост на клиентите, кои не наложуваат повторно договарање на условите на договорот (каматни стапки, рочност, валутна клаузула и др.). „Без активно вклучување на клиентите“ се подразбира дека каматната стапка е автоматски приспособена согласно со одредбите од договорот, без можност клиентите да имаат некакво влијание. На пример, доколку каматната стапка се приспособува со стапката ЕУРИБОР со различни рочности без можност клиентите да преговараат;

- постојните договори кај кои согласно со условите е предвидена можност за промена на елементите од договорот (на пр. каматната стапка, рочноста, валутната клаузула);

- новите преговарања со кои е променето обезбедувањето на побарувањето, при што тоа нема влијание на висината на каматната стапка, ниту на износот на кредитот.

1.0.8. Под **кредит** се подразбираат парични средства коишто ОДИ му ги даваат на користење на клиентот, а кои клиентот има обврска да ги врати со договорена камата, во рок и под услови утврдени со договорот. ОДИ, за потребите на известувањето, кредитите

одобрени на домаќинствата според намената ги делат на станбени, потрошувачки и кредити за други намени.

- **Станбените кредити** се кредитите одобрени на домаќинствата (со исклучок на непрофитните институции кои им служат на домаќинствата) и ги опфаќаат кредитите за купување, реновирање и изградба на станбени објекти, како и други инвестирања во станбени единици;

- **Потрошувачките кредити** се кредитите одобрени на домаќинствата (со исклучок на непрофитните институции кои им служат на домаќинствата) за активности кои не се поврзани со нивното деловно работење и професија. Основна цел е дека потрошувачките кредити се однесуваат исклучиво на кредити коишто се користат за купување стоки и/или услуги кои се наменети за лична потрошувачка на домаќинствата (со исклучок на непрофитните институции кои им служат на домаќинствата). На пример, потрошувачки кредити за купување возила, апарати за домаќинства, компјутери, финансирање на годишните одмори и друго;

- **Кредитите за други намени** ги опфаќаат кредитите одобрени на домаќинствата за намени различни од горенаведените. Кредитите за други намени ги вклучуваат: кредитите за финансирање на школувањето, кредитите за финансирање на здравствените потреби, кредитите одобрени на самостојните вршители на дејност за вршење на нивните деловни активности, кредитите за консолидирање на долгови и друго.

1.0.9. **Кредитите по кредитни картички** се однесуваат на кредитите одобрени на клиентите преку кредитни картички. Долговното салдо може во целост да се исплаќа во одреден рок (кредитна поволност), или може да се исплаќа во рати при што неизмирениот долг преоѓа во продолжен кредит. Кредитната поволност е одложено плаќање на долгот по кредитна картичка, по каматна стапка од 0% во период од датумот кога е извршено плаќањето преку кредитната картичка во еден пресметковен период до крајот на тој пресметковен период, или до рокот кој ОДИ сам ќе го одреди (период на почек), после кој ова долгово салдо станува долг, односно продолжен кредит. Продолжениот кредит настанува по истекот на рокот на достасување на иницијалниот пресметковен период во кој каматната стапка изнесува 0% или поминал бескаматниот период кој го одредиле ОДИ, односно, кога на долговното салдо на сметката на кредитната картичка, кое не е намилено во рамки на периодот на почек, се пресметува камата. Исто така, продолжениот кредит настанува и во случај кога ОДИ пресметуваат камата почнувајќи од датумот кога клиентите извршиле плаќање со кредитната картичка.

1.1.0. **Револвинг кредитите** се однесуваат на договорите склучени помеѓу ОДИ и клиентите, а кои им овозможуваат на клиентите да земат кредит во текот на одреден временски период и до одреден износ, и да го отплатат кредитот по свое видување најдоцна до договорениот рок. Револвинг кредитите ги имаат следниве карактеристики:

а. клиентите може да ги користат или да повлекуваат средства до износот на претходно одобрениот кредитен лимит без обврска да дадат претходна најава на ОДИ;

б. износот на одобраниот кредит може да се зголеми или да се намалува, како што се користат или враќаат средствата;

в. кредитот може да се користи и да се отплаќа повеќе пати; и

г. не постои обврска за регуларна отплата на кредитот.

Револвинг кредитите не ги опфаќаат кредитите коишто се одобрени преку кредитни картички.

Вкупниот износ што го должат клиентите е предмет на известување во статистиката на каматните стапки, независно дали тој износ е во рамки или надвор од лимитот кој е претходно договорен помеѓу ОДИ и клиентите.

1.1.1. Негативни салда по тековни сметки се долговните салда на тековните сметки на клиентите. Сите негативните салда по тековните сметки се предмет на известување без разлика дали пречекорувањето на износот на тековната сметка е во рамките или над лимитот договорен помеѓу ОДИ и клиентите. ОДИ прават разлика помеѓу дозволено и недозволено пречекорување на тековните сметки поради примената на различни каматни стапки. Негативните салда по тековни сметки не ги вклучуваат кредитите одобрени преку кредитни картички.

1.1.2. Депозитите се однесуваат на паричните средства коишто клиентите ги депонираат кај ОДИ, при што во договорот за депозит ОДИ се обврзуваат дека паричните средства од депозитот, ќе ги зголеми за камата и дека ќе ги врати во рок и под услови договорени во склучениот договор. Депозитите може да бидат депонирани како прекуноќни депозити, орочени депозити и депозити отповикливи со најава.

а. Прекуноќните депозити се депозити коишто на барање на клиентот може веднаш да се претворат во пари, без одложување, ограничување или плаќање на казнени пенали. Одделни примери на прекуноќните депозити се позитивните салда на тековните сметки, депозитите по видување и депозитите преку ноќ. За потребите на статистиката на каматните стапки во прекуноќните депозити се вклучуваат депозитите коишто носат камата и бескаматните депозити.

б. Орочените депозити се непреносливи депозити со фиксен рок при што клиентите не можат да располагаат со паричните средства пред истекот на договорениот рок или може да располагаат со нив пред договорениот рок, со плаќање надомест (намалување на каматната стапка или плаќање казнени пенали).

в. Депозитите отповикливи со најава, се непреносливи депозити без договорена рочност со кои клиентите не можат да располагаат без претходна најава. Во зависност од одредбите од договорот, со средствата не може да се располага пред истекот на периодот на најава, или е можно само со плаќање пенали. Депозитите отповикливи со најава, во зависност од должината на периодот на најава (отказан рок) се делат на депозити со најава со рок до три месеци, и депозити со најава со рок над три месеци.

1.1.3. **Годишната договорна стапка** (во понатамошниот текст: ГДС) се дефинира како каматна стапка којашто е договорена индивидуално помеѓу ОДИ и клиентите, за дадените кредити или примените депозити, сведена на годишна основа и искажана во проценти.

1.1.4. **Пондерираната каматна стапка** претставува количник помеѓу збирот на производите помеѓу ГДС и поодделните износи на секоја договорена кредитна/депозитна партија, и збирот на поодделните износи на секоја договорена кредитна/депозитна партија.

1.1.5. **Оригиналната рочност на достасување** се однесува на период на траење утврден со кредитниот/депозитниот договор.

1.1.6. **Иницијален период на фиксирање на каматната стапка** е однапред одреден, односно дефиниран временски период на почетокот на договарањето на кредитот во текот на кој каматната стапка не може да биде променета. Иницијалниот период на фиксирање може да биде пократок или еднаков на оригиналната рочност на достасување. Само кредитите кај новодоговорените работи се класифицираат по иницијалниот период на фиксирање. Значи, класификацијата на кредитите кај новодоговорените работи се врши во зависност од видот на каматната стапка (фиксна или променлива). Доколку каматната стапка е фиксна, понатамошната класификација се врши по иницијалниот период на фиксирање.

1.1.7. **Аранжман за реоткуп - репо** претставува договор за моментна (промптна) продажба на хартии од вредност со обврска за нивно повторно купување. Кај репо-аранжманот, при првата трансакција едната договорна страна ѝ продава хартии од вредност по утврдена цена на другата договорна страна за што добива одреден износ на парични средства на кои плаќа договорена репо-камата. По истекот на договорениот рок, се извршува втората трансакција кај која продавачот на хартиите од вредност ги враќа паричните средства на купувачот, зголемени за репо-каматата, а купувачот ги враќа истите или еквивалентни хартии од вредност на продавачот. Спротивно на тоа, **обратен репо-аранжман** претставува договор за моментно (промптно) купување хартии од вредност со обврска за нивна повторна продажба на некој иден датум по однапред договорена цена.

2. Применет методолошки концепт

Изготвувањето и прикажувањето на податоците од статистиката на каматните стапки се заснова врз регулативата на Европската централна банка за статистика на каматните стапки.¹

---

¹ - ECB/2001/18 (Regulation (EC) No 63/2002 of the ECB of 20 December 2001 concerning statistics on interest rates applied by monetary financial institutions to deposits and loans vis-à-vis households and non-financial corporations),
- ECB/2004/21 (Regulation (EC) No 2181/2004 of the ECB of 16 December 2004 amending Regulation (EC) No 2423/2001 (ECB/2001/13) concerning the consolidated balance sheet of the monetary financial institutions sector and Regulation (EC) No 63/2002 (ECB/2001/18) concerning statistics on interest rates applied by monetary financial institutions to deposits and loans vis-à-vis households and non-financial corporations (ECB/2004/21)), ECB/2009/7 (Regulation (EC) No 290/2009 of the ECB of 31 March 2009 amending Regulation (EC) No 63/2002 (ECB/2001/18) concerning statistics on interest rates applied by monetary financial institutions to deposits and loans vis-à-vis households and non-financial corporations (ECB/2009/7)), ECB/2010/7 (Regulation (EU) No 674/2010 of the ECB of 23 July 2010 amending Regulation (EC) No 63/2002 (ECB/2001/18) concerning statistics on interest rates applied by monetary financial institutions to deposits and loans vis-à-vis households and non-financial corporations (ECB/2010/7)), и

3. Извештајни единици

За потребите за изготвување на податоците од статистиката на каматните стапки, извештајни единици се ДИ коишто се резиденти на Република Македонија.

4. Законска рамка, начини на известување и извори на податоци

ДИ за потребите на статистиката на каматните стапки, доставуваат податоци и извештаи до НБРМ согласно со член 35, 36 и 37 од Законот за НБРМ („Службен весник на РМ“ бр. 158/2010) и член 101 од Законот за банките („Службен весник на РМ“ бр. 67/07, 90/09 и 67/10).

Податоците и извештаите од ОДИ се добиваат на месечна основа, по електронски пат, преку соодветна електронска апликација. Извори на податоци за статистиката на каматните стапки се:

- Образец КС1: Пондерирани каматни стапки и износи на сметководствената состојба на дадените кредити и на примените депозити;
- Образец КС2: Пондерирани каматни стапки и износи на новоодобрените кредити и на новопримените депозити;
- Образец КС3: Пондерирани каматни стапки и износи на новоодобрените кредити со обезбедување;
- Образец КС4: Пондерирани каматни стапки и износи на новоодобрените долгорочни кредити, вкупни и со обезбедување; и
- Образец КС5: Пондерирани каматни стапки и износи на прекуноќните депозити, обновливите кредити (револвинг), негативните салда на тековни сметки и кредитите врз основа на кредитни картички; и
- Извештај за активните и пасивните каматни стапки на Народната банка на Република Македонија.

5. Политика на објавување и ревизија на податоците

5.1. Политика на објавување на податоците

Податоците за каматните стапки на ДИ се објавуваат на интернет-страницата на НБРМ на редовна месечна основа, согласно со утврдените рокови дадени во календарот на објавување на податоците (расположлив на интернет-страницата на НБРМ - <http://www.nbrm.mk>). Исто така, податоците за каматните стапки на ДИ им се на располагање на корисниците и во кварталната публикација на НБРМ „Кварталниот извештај на НБРМ - Статистички прилог“, којашто исто така е достапна на интернет-страницата на НБРМ.

5.2. Политика на ревизија на податоците

Ревизијата на објавените податоци се врши во случај на:

- добивање нови, коригирани информации и податоци од извештајните единици; или
- методолошки измени во процедурата на изготвување на статистиката на каматните стапки.

Согласно со меѓународните препораки, ревидираните податоци се означуваат со фуснота со која се дава соодветно објаснување за извршените измени. Ревизија на податоците во историската временска серија се врши почнувајќи од моментот на појавување на настанот што довел до измена на податоците.

Доколку настане измена во прикажувањето на податоците (објавување нов показател - сектор, инструмент и друго), историската временска серија се ревидира почнувајќи од моментот на воведување на новиот показател, доколку за тоа постојат соодветни услови.

6. Видови извештаи за каматни стапки

Врз основа на примените податоци и извештаи од статистика на каматните стапки на ДИ (пондерирани каматни стапки на примените депозити и дадените кредити од ОДИ и активни и пасивни каматни стапки на НБРМ) се изготвуваат и се објавуваат осум одделни видови на извештаи, и тоа:

- Извештај КС1: Пондерирани каматни стапки на сметководствената состојба на дадени кредити и на примени депозити;

- Извештај КС2: Пондерирани каматни стапки на новоодобрени кредити и на новопримени депозити;

- Извештај КС3: Пондерирани каматни стапки на новоодобрени кредити со обезбедување;

- Извештај КС4: Пондерирани каматни стапки на новоодобрени долгорочни кредити, вкупни и со обезбедување;

- Извештај КС5: Пондерирани каматни стапки на прекуноќни депозити, обновливи кредити (револвинг), негативни салда на тековни сметки и кредити врз основа на кредитни картички;

- Извештај КС9: Временска серија на пондерирани каматни стапки на сметководствената состојба на дадени кредити и на примени депозити;
- Извештај КС10: Временска серија на пондерирани каматни стапки на новоодобрени кредити и на новопримени депозити; и
- Извештај за активните и пасивните каматни стапки на Народната банка на Република Македонија.

6.1. Изготвување на извештаите за каматните стапки

Начинот на изготвување на податоците од статистиката на каматни стапки се одвива во две фази:

1) Првата фаза опфаќа прибирање податоци за пондерираните каматни стапки на ОДИ, коишто се однесуваат на каматните стапки и износите на вкупните сметководствени состојби на дадените кредити и на примените депозити и на новоодобрените кредити и новопримените депозити преку единствени, стандардизирани и унифицирани обрасци. Во известувањето се вклучуваат само кредитите и депозитите договорени со домаќинствата и нефинансиските институции, резиденти на Република Македонија.

2) Втората фаза опфаќа контрола и обработка на примените податоци и нивно користење за изработка на аналитичките извештаи за каматните стапки на депозитите и кредитите. Целта на изготвувањето на овие извештаи е покрај прикажување на основните категории на каматни стапки на депозитите/кредитите исто така и пресметување на пондерирани каматни стапки за агрегирани категории на депозити/кредити коишто се користат за вршење монетарни анализи.

Како резултат на овој процес, со месечна периодика, се изготвуваат и се објавуваат горенаведените извештаи за пондерираните каматни стапки на примените депозити и дадените кредити на ОДИ.

6.2. Видови и поделба на кредитите и депозитите во извештаите за каматни стапки

6.2.1. **Поделба по валути** – депозитите/кредитите во денари и во странска валута може да бидат:

- денарски;
- денарски со валутна клаузула индексирани во евра;
- денарски со валутна клаузула индексирани во САД долари;
- денарски со валутна клаузула индексирани во швајцарски франци;
- денарски со валутна клаузула индексирани во останати валути;
- во странска валута во евра;
- во странска валута во САД долари;

- во странска валута во швајцарски франци и
- во странска валута во останати валути.

6.2.2. Поделба по институционални сектори - кредитите/депозитите се однесуваат на следниве институционални сектори:

- сектор на домаќинства (физички лица, самостојни вршители на дејност и непрофитни институции кои им служат на домаќинствата); и
- сектор на нефинансиски институции (јавни и останати).

6.2.3. Поделба според видовите депозити/кредити - депозитите/кредитите може да бидат:

- постоечки и новоодобрени станбени кредити за секторот „домаќинства“ освен непрофитни институции кои им служат на домаќинствата;
- постоечки и новоодобрени потрошувачки кредити за секторот „домаќинства“ освен непрофитни институции кои им служат на домаќинствата;
- постоечки и новоодобрени кредити за други намени за секторот „домаќинства“;
- постоечки и новоодобрени кредити за секторот „нефинансиски институции“;
- постоечки и новодоговорени аранжмани за реоткуп (репо), за секторот „домаќинства“ и секторот „нефинансиски институции“;
- постоечки и новопримени орочени депозити за секторот „домаќинства“ и секторот „нефинансиски институции“;
- прекуноќни депозити за секторот „домаќинства“ и секторот „нефинансиски институции“;
- депозити отповикливи со најава за секторот „домаќинства“ и секторот „нефинансиски институции“;
- кредити по кредитни картички за секторот „домаќинства“ и секторот „нефинансиски институции“;
- револвинг кредити за секторот „домаќинства“ и секторот „нефинансиски институции“; и
- негативни салда на тековни сметки за секторот „домаќинства“ и секторот „нефинансиски институции“.

6.2.4. Поделба според висината на поделните кредити - новоодобрените кредити на нефинансиските институции во денари и во странска валута се класифицираат според нивната висина изразена во евра, а согласно со нивната денарска противвредност, во три категории на кредити:

- одобрени до износ од 0,25 милиони евра;
- одобрени до износ над 0,25 милиони евра до 1 милион евра; и
- одобрени до износ над 1 милион евра.

6.2.5. Поделба според видот на обезбедувањето - кредитите кои се обезбедени ги опфаќаат оние кредити за кои се прима одредено средство како гаранција за побарувањето од клиентот, согласно со политиката на ОДИ.

6.2.6. Поделба по оригинална рочност на достасување, период на најава и/или иницијален период на фиксирање на каматната стапка - постоечките и новопримените орочени депозити за секторите „домаќинства“ и „нефинансиски институции“ се делат спрема рочноста.

Оригиналната рочност на достасување на постоечките орочени депозити за секторите „домаќинства“ и „нефинансиски институции“ се дели на:

- до една година;
- над една година и до две години; и
- над две години.

Оригиналната рочност на достасување кај постоечките кредити за секторите „домаќинства“ и „нефинансиски институции“ се дели на:

- до една година;
- над една година и до пет години; и
- над пет години.

Депозитите отповикливи со најава за секторите „домаќинства“ и „нефинансиски институции“ се делат на оние:

- со најава до три месеци (вклучувајќи ја и најавата од три месеци); и
- со најава над три месеци.

Новоодобрените кредити за секторот „домаќинства“ и „нефинансиски институции“, освен револвинг кредити, негативните салда на тековни сметки и кредитите врз основа на кредитните картички, освен спрема оригиналната рочност на достасување, се делат и според иницијалниот период на фиксирање на каматната стапка.

Новоодобрените потрошувачки кредити, станбените кредити и кредитите за други намени, за секторот „домаќинства“, според иницијалниот период на фиксирање на каматната стапка се делат на следниов начин:

а) Кај новоодобрените потрошувачки кредити и кредитите за други намени за секторот „домаќинства“ ги разликуваме следниве иницијални периоди на фиксирање на каматната стапка:

- флукуирачка, или со иницијален период на фиксирање до една година;
- со иницијален период на фиксирање од една до пет години; и
- со иницијален период на фиксирање над пет години.

б) Кај новоодобрените станбени кредити за секторот на домаќинствата се разликуваат следниве иницијални периоди на фиксирање на каматната стапка:

- флукуирачка или со иницијален период на фиксирање до една година;
- со иницијален период на фиксирање од една до пет години;
- со иницијален период на фиксирање од пет до десет; и

- со иницијален период на фиксирање над десет години.

Новоодобрените потрошувачки кредити, станбените кредити и кредитите за други намени, кај секторот „домаќинства“, според периодот на оригиналната рочност на достасување над една година се разликуваат следниве иницијални периоди на фиксирање:

- флукуирачка стапка, или со иницијален период на фиксирање до една година, со оригинално достасување над една година (се вклучуваат сите кредити и покриени со обезбедување и оние без обезбедување); и

- флукуирачка стапка или со иницијален период на фиксирање до една година, со оригинално достасување над една година (се вклучуваат само кредитите покриени со обезбедување).

Новоодобрените кредити за секторот „нефинансиски институции“ се делат период на фиксирање на каматната стапка на:

- флукуирачка или со иницијален период на фиксирање до три месеци;
- со иницијален период на фиксирање од три месеци до една година;
- со иницијален период на фиксирање од една до три години;
- со иницијален период на фиксирање од три до пет години;
- со иницијален период на фиксирање од пет до десет години; и
- со иницијален период на фиксирање над десет години.

Кај новоодобрените кредити за секторот „нефинансиски институции“, според оригиналната рочност на достасување над една година, се разликуваат следниве иницијални периоди на фиксирање:

- флукуирачка стапка и со иницијален период на фиксирање до една година, со оригинално достасување над една година (се вклучуваат сите кредити и покриени со обезбедување и оние без обезбедување); и

- флукуирачка стапка и со иницијален период на фиксирање до една година, со оригинално достасување над една година (се вклучуваат само кредитите покриени со обезбедување).

6.3. Правила и принципи на изготвување на извештаите за каматни стапки

6.3.1. Каматни стапки на сметководствената состојба на кредитите и депозитите

Каматните стапки на сметководствената состојба на кредитите и депозитите се пресметуваат како пондерирани просеци на каматните стапки (ГДС) кои се применуваат на сметководствената состојба на кредитите и депозитите на последниот ден во месецот за кој се известува.

Откако ќе се пресмета ГДС за секој поделен кредит/депозит, се пресметува просечната пондерирани каматна стапка.

При пресметување на ГДС се вклучува сметководствената состојба на депозитите/кредитите на последниот ден од календарскиот месец за кој се известува. Податоците за висината на каматната стапка за договорите за кредитите/депозитите кои во некој период во текот на извештајниот месец биле активни, меѓутоа заклучно со последниот ден од календарскиот месец престанале да важат, односно дошло до целосна отплата на кредитот, односно исплата на депозитот, не се опфатени во пресметката.

6.3.2. Каматни стапки на новоодобрени кредити и новопримени депозити освен прекуноќните депозити, кредитите по кредитни картички, револвинг кредити и негативните салда на тековните сметки

Каматните стапки на новодоговорените работи се однесуваат на просечните пондерирани каматни стапки на сите нови кредитни и депозитни работи договорени во текот на месецот кој е предмет на известување.

По пресметувањето на ГДС за секој поодделен кредит/депозит, се пресметува просечна пондерирани каматна стапка.

Статистиката на каматните стапки за новодоговорените работи се разликува од статистиката на каматните стапки за постојните работи на последниот ден од месецот за кој се известува. При пресметувањето на каматните стапки на новодоговорените работи се земаат предвид сите каматни стапки според новите договори, дури и оние кои можеби никогаш нема да бидат прикажани во статистиката на каматни стапки за постојните работи. На пример, ОДИ и клиентот може да се договорат за висината на каматната стапка за одреден паричен износ, меѓутоа на крајот, клиентот може да одлучи да не го повлече кредитот или да не го вложи депозитот, или може да дојде до откажување на договорот. Во тој случај, договорената каматна стапка и износот на кредитот/депозитот ќе бидат вклучени во статистиката на каматните стапки на новодоговорените работи, меѓутоа никогаш нема да се појави во статистиката на каматните стапки на постоечките работи.

6.3.3. Каматни стапки на прекуноќните депозити, кредитите по кредитни картички, револвинг кредитите и негативните салда на тековните сметки

При пресметувањето на каматните стапки кај прекуноќните депозити, кредитите по кредитни картички, револвинг кредити и негативните салда по тековните сметки (во понатамошниот текст: посебните финансиски инструменти), не се применува концептот на новодоговорени работи, а каматните стапки се пресметуваат на вкупната состојба на сите инструменти. Кај посебните финансиски инструменти податоците се однесуваат на постоечките работи, и не постои разграничување на каматни стапки на новодоговорените работи и каматни стапки на постојните работи.

Каматните стапки кај посебните финансиски инструменти се пресметуваат како пондерирани просеци на каматните стапки кои се применуваат на сметководствената состојба на тие инструменти на последниот ден во месецот за кој се известува.

Кај кредитните/депозитните партии, кои во зависност од состојбата на сметката може да бидат кредитни (негативни салда на тековни сметки) или депозитни (прекуноќни депозити), состојбата на последниот ден во месецот за кој се известува одредува дали станува збор за кредитна или депозитна состојба.

6.4. Структура на извештаите за каматните стапки

Извештаите за каматните стапки претставуваат агрегирани прегледи, во кои пондерираните каматни стапки на примените депозити и дадените кредити се примарно групирани од аспект на валутата, така што се составени од три дела:

- Дел I: Каматни стапки на денарските кредити/депозити;
- Дел II: Каматни стапки на денарските кредити/депозити со валутна клаузула; и
- Дел III: Каматни стапки на кредитите/депозитите во странска валута.

Во рамките на овие делови се врши класификација на каматните стапки по поодделни финансиски инструменти (кредити/депозити), како и од аспект на сектори и потсектори. Во зависност од извештајот, извршени се дополнителни класификации и од аспект на оригиналната рочност на достасување на финансиските инструменти, иницијалниот период на фиксирање на каматните стапки, намената на кредитите кај домаќинствата, како и висината на одобрените кредити кај нефинансиските институции.

При пресметувањето на агрегирани каматни стапки по валута (во денари и странска валута), каматните стапки на денарските кредити/депозити во денари со валутна клаузула се вклучени како каматни стапки во странска валута.

За потребите на статистиката на каматни стапки се изготвуваат следниве извештаи:

6.4.1. Извештај KC1: Пондерирани каматни стапки на сметководствената состојба на дадени кредити и на примени депозити – во кој се прикажани податоците согласно со вкупната сметководствена состојба во извештајниот период.

Во рамките на сите делови од извештајот е извршена поделба според следниве критериуми:

- секторската припадност;
- намената на кредитите на домаќинствата;
- оригиналната рочност на достасување; и
- валутата.

6.4.2. Извештај KC2: Пондерирани каматни стапки на новоодобрените кредити и на новопримените депозити – во кој се прикажани податоците за сите нови кредитни/депозитни договори, како и за сите нови преговарања за постојните кредити/депозити, договорени во извештајниот период.

Во рамките на сите делови од извештајот е извршена поделба според следниве критериуми:

- секторската припадност;
- намената на кредитите на домаќинствата;
- висината на кредитите дадени на нефинансиските институции;

- иницијален период на фиксирање на каматната стапка кај кредитите;
- оригиналната рочност на достасување кај депозитите; и
- валутата.

6.4.3. Извештај КС3: Пондерирани каматни стапки на новоодобрените кредити со обезбедување – дадени се податоци за обезбедениот дел на новоодобрените кредити, во извештајниот период.

Во рамките на сите делови од извештајот е извршена поделба според следниве критериуми:

- секторската припадност;
- намената на кредитите на домаќинствата;
- висината на кредитите дадени на нефинансиските институции;
- иницијален период на фиксирање на каматната стапка кај кредитите; и
- валутата.

6.4.4. Извештај КС4: Пондерирани каматни стапки на новоодобрените долгорочни кредити, вкупни и со обезбедување – прикажани се податоците за вкупните новоодобрени кредити со оригинално достасување над една година, како и за обезбедениот дел на новоодобрените кредити со оригинално достасување над една година, во извештајниот период.

Во рамките на сите делови од извештајот прикажани се податоци за новоодобрените кредити по висината на износот на кредитот, по валутата на кредитот, одобрени со флукуирачка стапка или со иницијален период на фиксирање до една година.

6.4.5. Извештај КС5: Пондерирани каматни стапки на прекуноќните депозити, обновливите кредити (револвинг), негативните салда на тековни сметки и кредитите врз основа на кредитни картички - прикажани се податоците за износите и пондерираните каматни стапки согласно со вкупната сметководствена состојба, во извештајниот период.

Во рамките на сите делови на извештајот е извршена поделба според следниве критериуми:

- секторската припадност;
- класификацијата по посебни финансиски инструменти; и
- валутата.

6.4.6. Извештај КС9: Временска серија на пондерираните каматни стапки на сметководствената состојба на дадени кредити и на примени депозити, во кој се прикажани податоците за каматните стапки согласно со старата и новата методологија, при што податоците според старата методологија се прикажани од јануари 2005 година до декември 2014 година, додека податоците согласно со новата методологија се прикажани почнувајќи од јануари 2015 година до денес.

6.4.7. Извештај КС10: Временска серија на пондерираните каматни стапки на новоодобрени кредити и на новопримени депозити, во кој се прикажани податоците за каматните стапки согласно со старата и новата методологија, при што податоците според старата методологија се прикажани од декември 2005 година до декември 2014 година, додека податоците согласно со новата методологија се прикажани почнувајќи од јануари 2015 година па наваму.

7. Активни и пасивни каматни стапки на Народната банка на Република Македонија

Активните и пасивните каматни стапки на НБРМ ги опфаќаат: есконтната стапка, референтната стапка за пресметување на стапката на казнена камата, каматната стапка на ломбардните кредити, каматната стапка на кредитите коишто не се вратени во рок на достасувањето, односно коишто не се користат во согласност со прописите (затезна камата), каматната стапка за неблагоприятно издвоена задолжителна резерва, каматната стапка на благајничките записи на НБРМ продадени на аукција, каматната стапка којашто НБРМ ја плаќа на задолжителната резерва на банките и каматната стапка којашто НБРМ ја плаќа на задолжителната резерва на штедилниците.